

Sygn. akt III Ca 586/16

III Ca 587/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Magdalena Hupa - Dębska

Sędzia SO Anna Hajda (spr.)

Sędzia SR (del.) Joanna Łukasińska - Kanty

Protokolant Justyna Chojecka

po rozpoznaniu w dniu 30 listopada 2016 r. w Gliwicach na rozprawie sprawy

z powództwa Syndyka Masy Upadłości Centrum (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w S.

przeciwko I. C.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej

z dnia 12 listopada 2015 r., sygn. akt I C 1647/15

1. **oddala obie apelacje;**

2. **zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.400 zł (dwa tysiące czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.**

SSR(del.) Joanna Łukasińska-Kanty SSO Magdalena Hupa-Dębska SSO Anna Hajda

Sygn. akt III Ca 586/16

Sygn. akt III Ca 587/16

UZASADNIENIE

Syndyk Masy Upadłości Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w S. wniósł o zasądzenie od pozwanej I. C. kwoty 65.280,95 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2014 roku oraz o obciążenie pozwanej kosztami postępowania.

Uzasadniając żądanie wskazał, że pozwana zawarła z Centrum (...) Oddłużeniowym” Sp. z o.o. w S. szereg umów, na podstawie których zobowiązywała się do dokonania na rzecz spółki wpłat określonych środków pieniężnych natomiast spółka zobowiązywała się do wypłacania przez oznaczony okres oprocentowania w ustalonej wysokości. Wyjaśnił, że kwota dochodzona pozvem stanowi różnicę pomiędzy wartością świadczenia wypłaconego pozwanej z tytułu oprocentowania na podstawie powołanych umów a możliwym wynagrodzeniem odpowiadającym wysokości odsetek

maksymalnych (50.700,95 zł) a nadto świadczenie wypłacone pozwanej w oparciu o umowę z dnia 28 listopada 2011 roku w wysokości 14.580 zł bowiem wpłata została dokonana z rachunku bankowego osoby trzeciej.

Powód wskazał, że podstawą prawną dochodzenia roszczenia, co do kwoty 50.700,95 zł stanowią art. 527 i następne k.c. oraz art. 127 i art. 134 prawa upadłościowego i naprawczego (dalej: PrUpadU), natomiast w odniesieniu do kwoty 14.580 zł - art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. ponieważ do skutecznego zawarcia umowy nie doszło, a zatem otrzymane przez pozwaną świadczenia nie mają podstawy prawnej.

W uzasadnieniu powód wskazał, że czynność prawna w postaci świadczenia na rzecz pozwanej odsetek w wysokości przekraczającej wysokość odsetek maksymalnych została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli i jest bezskuteczna, a wszystko co w skutek tej czynności ubyło z majątku upadłego lub do niego nie weszło podlega przekazaniu do masy upadłości.

Powód nadto wskazał, że pozwana w piśmie z dnia 10 października 2011 roku dokonała zgłoszenia Sędziemu Komisarzowi przysługującej jej w stosunku do upadłej spółki wierzytelności, nie złożyła jednak oświadczenia o dokonaniu jakiegokolwiek potrącenia nienależnie uzyskanych środków od upadłej spółki ze zgłaszanymi wierzytelnościami. W ocenie powoda zaniechanie złożenia oświadczenia o potrąceniu nie później niż przy zgłoszeniu wierzytelności pozbawia wierzyciela prawa potrącenia.

W odpowiedzi na pozew I. C. wniosła o oddalenie powództwa w całości i obciążenia powoda kosztami postępowania.

W uzasadnieniu podniosła m.in., że zawierane przez upadłą spółkę umowy stanowiły czynności prawne nienazwane, których cechą było dążenie do koncentracji kapitału w ramach działalności spółki. Wyjaśniła, że celem zawieranych umów nie było powierzanie środków, tylko skupienie kapitału w ramach konkretnych inwestycji. Przewidywane w umowach odsetki nie stanowiły odsetek w sensie jurystycznym lecz de facto wypłatę zysków osiągniętych w ramach podejmowanych inwestycji. Tym samym przewidywane w umowach uzyskanie przez pozwaną zysków wyższych niż zysk przewyższający wartość odsetek maksymalnych nie były nieważne. Dalej pozwana podniosła, że w jej ocenie nie zachodzą przesłanki uzasadniające wniesienie skargi paulińskiej. Pozwana sprzeciwiła się również twierdzeniu jakoby korzyści uzyskane w ramach zawieranych umów były uzyskane bezpłatnie. Dodatkowo pozwana wskazała, że otrzymane od spółki świadczenia zostały przez pozwaną zużyte w taki sposób, że pozwana nie jest już wzbogacona.

W piśmie z dnia 29 października 2015 roku pozwana dodatkowo podniosła zarzut przedawnienia roszczeń dochodzonych pozwem.

Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej wyrokiem z dnia 12 listopada 2015r. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 14.023,15 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 lutego 2014r, w pozostałym zakresie powództwo oddalając. Nadto zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 2.061,69 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego w Rudzie Śląskiej od pozwanej kwotę 702 zł, a od powoda z zasądzonego roszczenia kwotę 2.563 zł, tytułem kosztów sądowych od uiszczania których powód był zwolniony.

Orzeczenie to poprzedził ustaleniem, że 30 sierpnia 2011r. pozwana I. C. zawarła z Centrum (...) Sp. z o.o. w S.. Na mocy wskazanej umowy pozwana dokonała na rzecz spółki wpłaty kwoty 10.000 zł, zaś spółka zobowiązała się do wypłacenia na rzecz pozwanej przez dwanaście miesięcy oprocentowania w wysokości 15% w skali miesiąca. Łącznie spółka dokonała na rzecz pozwanej wypłaty oprocentowania w kwocie 13.365 zł.

Na podstawie kolejnej umowy z dnia 27 października 2011r. pozwana dokonała wpłaty na rzecz spółki w wysokości 20.000 zł zaś spółka zobowiązała się do wypłacania na rzecz pozwanej co miesiąc przez pięć lat procentowania w wysokości 15 % w skali miesiąca. Z tytułu wykonania umowy spółka dokonała na rzecz pozwanej wypłaty oprocentowania w łącznej wysokości 21.870 zł.

W dniu 28 listopada 2011r. strony zawarły kolejną umowę, na mocy której pozwana miała wpłacić na rzecz spółki kwotę 20.000 zł (kwota powyższa została uiszczona z rachunku Ł. C.) zaś spółka zobowiązała się do wypłacania na

rzecz pozwanej procentowania w wysokości 15 % w skali miesiąca Z tytułu wykonania umowy spółka dokonała na rzecz pozwanej wypłaty oprocentowania w łącznej wysokości 14.580 zł.

Na podstawie kolejnej umowy zawartej w dniu 2 grudnia 2011r. pozwana dokonała wpłaty w kwocie 20.000 zł natomiast spółka zobowiązała się do wypłacania przez kolejne sześć miesięcy oprocentowania w wysokości 20 % w skali miesiąca. Spółka dokonała trzech wypłat w wysokości 6.480 zł oraz zwróciła pozwanej kwotę 20.000 zł tytułem zwrotu kapitału.

W dniu 11 kwietnia 2012r. strony zawarły kolejną umowę o tożsamej konstrukcji, na mocy której pozwana wpłaciła na konto spółki kwotę 15.000 zł zaś spółka zobowiązała się do wypłacania przez kolejne pięć lat oprocentowania w wysokości 15% w skali miesiąca. Z tytułu wymienionej umowy spółka dokonała na rzecz pozwanej wypłaty oprocentowania w wysokości 5.467,50 zł.

Wszystkie te umowy przewidywały, że pieniądze inwestowane będą na terenie kraju, a nadto nie będą lokowane na (...) oraz funduszach inwestycyjnych. Ponadto, wszystkie umowy przewidywały konsekwencje w postaci znacznej części zysku z oprocentowania oraz części kapitału w przypadku rozwiązania umowy przed terminem przez pozwaną.

Powódka uzyskała od dnia 1 lipca 2012r. wypłaty z tytułu odsetek w wysokości łącznej 15.187,50 zł z tytułu zawartych umów. Kwota należnych jej odsetek maksymalnych za ten okres wyniosła 1164,35 zł.

W dniu 21 grudnia 2012r. złożono wniosek o ogłoszenie (...) Spółki z o.o. w S.

Postanowieniem z dnia 3 lipca 2013 roku Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie ogłosił upadłość dłużnika Centrum (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. obejmującą likwidację majątku dłużnika.

W dniu 10 października 2013r. wierzyciel I. C. zgłosiła sędziemu komisarzowi wierzytelności przysługujące jej względem upadłej spółki wynikające z umów opisanych powyżej (stwierdzonych nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu nakazowym wydanym przez Sąd Okręgowy w Szczecinie w sprawie I Nc 376/12) wraz z odsetkami oraz kosztami zastępstwa procesowego i kosztami poniesionym w toku postępowania egzekucyjnego. Wierzytelność uznana została do kwoty 89.525,53 zł

Pismem z dnia 30 stycznia 2014r. syndyk wezwał pozwaną do zapłaty kwoty 94.23,50 zł.

W toku postępowania pozwana przedstawiła szereg dokumentów wskazujących na to, że w roku 2012 i 2013r. zakupiła imprezę turystyczną, opłaciła usługi stomatologiczne, dokonywała zakupów biżuterii a także sprzętu elektronicznego (jako prezentów), a także opłaciła ubezpieczenie na życie i mandat karny męża. Nadto w dniu 30 maja 2012r. zawarła kolejną umowę inwestycyjną.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy stwierdził, że powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

Sąd wskazał, że strony łączył szereg umów określane jako „umowy inwestycyjne”. Sąd dokonując analizy ich treść, nie stwierdził jednak podstaw do uznania, iż w rzeczywistości przybierały taki charakter, a świadczenie spółki nie polegało na wypłacie części zysku, wypracowanego dzięki środkom przekazanych przez pozwaną, lecz na wypłacie określonego w umowie oprocentowania. Sąd wskazał, że jedyne zapisy umowne, które w jakikolwiek sposób wiążą się z domniemanym celem umów to, zobowiązania do „realizacji inwestycji na terenie kraju” i „nie lokowanie tychże środków na (...), ani w fundusze inwestycyjne”. Oba zapisy nie zostały obwarowane żadną sankcją i trudno odczytywać je inaczej, niż jako jedynie obietnicę unikania ryzykownych inwestycji.

Sąd zwrócił uwagę na brak korelacji pomiędzy wynikami rzekomych inwestycji upadłej, a zyskiem, jaki miała otrzymać pozwana (zysk miał stałą wysokość określoną procentowo i był gwarantowany, niezależnie od tego, czy środki faktycznie były lokowane i w jaki sposób, oraz czy inwestycja przyniosła jakikolwiek zysk). Żadna z umów nie zawierała jakichkolwiek postanowień dotyczących ryzyka wiążącego się z ewentualnym niepowodzeniem inwestycji i w konsekwencji, ewentualnymi stratami.

Sąd uznał, że zawarte umowy są umowami nienazwanymi a ich charakter prawny mieści się pomiędzy konstrukcją depozytu nieprawidłowego (art. 845 k.c.), pożyczki (art. 720 k.c.) oraz przyjmowaniem wkładów pieniężnych, która to czynność zastrzeżona jest wyłącznie dla banków (art. 5 ust.1 pkt 1 ustawy Prawo bankowe). Sąd wskazał, że świadczenie spełniane przez spółkę Centrum (...) Sp. z o.o. w S., a polegające na świadczeniu odsetek od wpłaconej kwoty pieniędzy, podlega ocenie w kontekście art. 359 § 2¹ i § 2² k.c. Sąd wskazał, że zgodnie z tym przepisem, maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne), a jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne.

W dalszej części, przytaczając treść art. 58 § 1 k.c. przewidujący sankcję nieważności czynności sprzecznej z ustawą, Sąd uznał, że w niniejszym przypadku nie ma on zastosowania, gdyż inny skutek prawny przewiduje art. 359 § 2² k.c. Zgodnie z nim w miejsce sprzecznego z prawem postanowienia umownego zastrzegającego nadmierne odsetki, należą się odsetki maksymalne. Zawarte zatem pomiędzy stronami umowy pozostają w mocy z tym, że w miejsce postanowień umownych zastrzegających umowne odsetki w wysokości 15 albo 20% w skali miesiąca wchodzi odsetki maksymalne. Świadczenie powódki na rzecz pozwanej w zakresie przekraczającym odsetki maksymalne, było więc nienależne. Sąd stwierdził, że wprawdzie umowa w tym zakresie, mimo, że była sprzeczna z prawem, nie była nieważna niemniej jednak per analogiam zastosowanie do opisanego przypadku w zakresie możliwości żądania zwrotu znaleźć winien art. 410 par 2 in fine i art. 411 pkt 1 k.c.

Uwzględniając powyższe, Sąd stwierdził, że skoro pozwana otrzymała świadczenia ponad odsetki maksymalne obowiązana jest do ich zwrotu, niezależnie od tego, czy upadły wiedział, że do tego świadczenia nie był zobowiązany.

Odnosząc się do podniesionego zarzutu przedawnienia, Sąd przytaczając treść art. 118 k.c. oraz art. 120 § 1 k.c., stwierdził, że w rozstrzyganej sprawie pozew wpłynął w dniu 1 lipca 2015 r. (data nadania w urzędzie pocztowym). Skutecznie objęte zarzutem przedawnienia są więc roszczenia dotyczące zwrotu wypłaconych pozwanej odsetek przed dniem 1 lipca 2012r. W konsekwencji powódka może domagać się skutecznego zwrotu wyłącznie należności wypłaconych pozwanej z tytułu odsetek od zawartych umów w części przekraczającej odsetki maksymalne, a wypłaconych od dnia 1 lipca 2012 r.

Sąd stwierdził nadto brak podstaw do zastosowania art. 527 i nast. k.c. z tej przyczyny, że powódka nie wykazała, aby do dnia zamknięcia rozprawy zapadło jakiegokolwiek orzeczenie skutkujące uznaniem dokonania czynności prawnych za bezskuteczne.

Sąd wskazał, że zgodnie z art. 127 ust. 1 PrUpadU, bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia otrzymanego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Z kolei odnośnie do czynności prawnych dokonanych przez upadłego w okresie dłuższym niż rok przed ogłoszeniem upadłości zastosowanie znajdują przepisy kodeksu cywilnego o ochronie wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Sąd wskazał, że celem tej regulacji jest zapobieżenie pokrzywdzeniu wierzycieli w wyniku wybiórczej spłaty wymagalnych długów przez upadłego, a przepis ten obejmuje czynnością prawną stanowiącą umowę jak również spełnienie świadczenia pieniężnego w jej wykonaniu.

Uwzględniając powyższe, Sąd stwierdził, że umowy zawarte przez powódkę przed ogłoszeniem upadłości z pozwaną podlegają ocenie w kontekście art. 127 PrUpadU, przy uwzględnieniu reguł interpretacyjnych określonych w przepisie art. 56 k.c., a więc z uwzględnieniem skutków wynikających z ustawy, z zasad współzycia społecznego i z ustalonych zwyczajów. Sąd wskazał, że skutkiem ustawowym, z mocy art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 359 § 2² k.c., jest zastrzeżenie w umowach odsetek w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP.

Mając tę powyższe, Sąd wskazał, że obecnie obowiązująca regulacja z art. 127 PrUpadU posługuje się określeniem „czynności dokonanych nieodpłatnie”. Wskazując, że czynność prawna ma charakter odpłatny, jeżeli strony jej

dokonujące otrzymują lub mają otrzymać w zamian korzyść majątkową, stwierdził, że powódka otrzymała korzyść majątkową w postaci możliwości korzystania z kapitału pozwanej przez okres wskazany w umowie. W ocenie Sądu nie istotne jest to, czy rzeczywiście z tych środków korzystała, a jedynie fakt ich posiadania

W dalszej części Sąd wskazał, że w oparciu o art. 127 ust. 1 PrUpadU można kwestionować skuteczność czynności również wówczas, gdy ekwiwalentność świadczeń jest rażąca, tzn. gdy wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Wskazując przy tym na nieostrość tego pojęcia, Sąd stwierdził, że ocenie podlega nie umowa w brzmieniu ustalonym przez strony ale jej treść ustalona co do reguł wykładni określonych w art. 56 k.c. a więc z uwzględnieniem, że oprocentowanie należne pozwanej wynosi czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP. Mając na względzie powyższą okoliczność, jak również zapisy umowne dotyczące zabezpieczenia czasu trwania możliwości korzystania z kapitału w postaci utraty znacznej jego części, Sąd uznał, że brak jest podstaw do stwierdzenia, aby pomiędzy świadczeniami stron istniała rażąca dysproporcja.

Sąd nadto wskazał, że mając na względzie, że roszczenie powoda dotyczy zwrotu środków pieniężnych wypłaconych wskutek wykonania postanowień umownych sprzecznych z ustawą, pozwana musiała liczyć się z obowiązkiem zwrotu tych środków od chwili ich uzyskania. Sąd wskazał, że pozwana nie wykazała w toku procesu, aby zużyła korzyść majątkową w ten sposób, że nie jest już wzbogacona.

Mając na względzie powyższe okoliczności Sąd stwierdził, że pozwana winna zwrócić powodowi kwotę 14.023,15 zł tj. kwotę wypłaconych odsetek w okresie od 1 lipca 2012 r., które to należności nie uległy przedawnieniu. W pozostałej zaś części powództwo podlegało oddaleniu jako nieuzasadnione.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w oparciu o zasadę stosunkowego rozdziału kosztów, przy przyjęciu, że powód wygrał w 21,5%, a pozwana utrzymała się przy swojej obronie w 78,5%, natomiast rozstrzygnięcie zawarte w punkcie 4 Sąd wydał w oparciu o art. 113 ust 1 i 2 pkt 1 ustawy kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c.

Apelację od tego orzeczenia wniosły obie strony.

Powódka zaskarżyła wyrok w części oddalającej powództwo (punkt 2 wyroku), a także w zakresie związanych z tym kosztów (punkt 3 wyroku) oraz w zakresie orzeczenia o kosztach co do nakazania pobrania od powoda na rzecz Skarbu Państwa kwoty 2.563 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. w szczególności:

a) art. 127 ust. 1 w zw. z art. 134 ust. 1 PrUpadU poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do nieuwzględnienia stanowiska powoda, iż poszczególnym wypłatom środków pieniężnych dokonywanym przez upadłą spółkę na rzecz pozwanej z tytułu wykonania zawartych umów w zakresie ponad poziom odsetek maksymalnych dokonanych w okresie po dniu 28.12.2011 r. należy przypisać charakter czynności prawnych bezskutecznych z mocy prawa w stosunku do masy upadłości z uwagi na spełnienie przesłanki rażącej nieekwiwalentności wzajemnych świadczeń;

b) art. 527 ust. 1 i nast. k.c. w zw. z art. 134 ust. 1 PrUpadU poprzez ich błędną wykładnię i niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do nieuwzględnienia stanowiska powoda, iż zarówno zawartym przez pozwaną z upadłą spółką umowom oraz poszczególnym wypłatom środków pieniężnych w zakresie ponad poziom odsetek maksymalnych dokonanych w okresie przed dniem 28.12.2011 r. należy przypisać charakter czynności prawnych bezskutecznych w stosunku do masy upadłości;

c) art. 132 ust. 3 PrUpadU poprzez jego niezastosowanie, które doprowadziło do błędnego przyjęcia, że roszczenie powoda z tytułu bezskuteczności czynności prawnych upadłego uległo przedawnieniu pomimo, iż pozew w niniejszym

postępowaniu został wniesiony przez upływem dwóch lat od dnia ogłoszenia upadłości, które miało miejsce w dniu 03.07.2013 r.;

d) art. 534 k.c. poprzez jego niezastosowanie, które doprowadziło do błędnego przyjęcia, że roszczenie powoda z tytułu bezskuteczności czynności prawnych uległo przedawnieniu pomimo, iż pozew w niniejszym postępowaniu został wniesiony przed upływem pięciu lat od dat zawarcia umowy oraz dokonania wypłat pozwanej w wykonaniu umowy środków pieniężnych przewyższających poziom odsetek maksymalnych;

e) art. 120 § 1 zd. 2 i art. 118 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i § 2 oraz art. 455 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, iż rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia należy utożsamiać z poszczególnymi datami wypłaty pozwanej środków pieniężnych z tytułu oprocentowania i od tych dat liczyć należy trzyletni termin przedawnienia roszczenia a nie od dnia ogłoszenia upadłości spółki, tj. od dnia 03.07.2013 r.

Nadto na podstawie przepisu art. 368 § 1 pkt 4 w zw. z art. 381 k.p.c. wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów z: postanowienia Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum w Szczecinie XIII Wydział Gospodarczy KRS z dnia 24.09.2012 r. wraz z uzasadnieniem na okoliczność zaistnienia przeszkód uniemożliwiających dochodzenie uprawnionej spółce przysługujących jej roszczeń; zawieszenia biegu terminu przedawnienia na czas trwania przeszkód oraz nierozpoczęcia biegu przedawnienia w stosunku do świadczeń spełnionych po dniu 20.10.2011r. oraz odpisu pełnego z rejestru przedsiębiorców dotyczącego upadłej spółki z dnia 23.06.2015r. na okoliczność struktury kapitałowej spółki, składu osobowego organu uprawnionego do reprezentowania upadłej spółki; zaistnienia przeszkód uniemożliwiających dochodzenie uprawnionej spółce przysługujących jej roszczeń; zawieszenia biegu terminu przedawnienia na czas trwania przeszkód oraz nierozpoczęcia biegu przedawnienia w stosunku do świadczeń spółki spełnionych po dniu 20.10.2011r.

Na tych podstawach wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w zaskarżonej części poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kwoty 51.257,80 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 14.02.2014r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez odstąpienie od obciążania powoda kosztami postępowania na rzecz pozwanej oraz na rzecz Skarbu Państwa tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych oraz odstąpienie od obciążania powoda kosztami postępowania apelacyjnego; ewentualnie - w przypadku oddalenia niniejszej apelacji w całości w oparciu przepis art. 102 k.p.c. wnoszę o odstąpienie od obciążania powoda kosztami postępowania apelacyjnego i ostatecznie ewentualnie, wnoszę o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Pozwana zaskarżyła wyrok w zakresie pkt 1, pkt 3 w części ponad kwotę 2.061,69 zł oraz pkt 4 w części nakazujący pobranie od pozwanej kwoty 702 zł.

Zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj.: a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie oceny oświadczeń złożonych przez powoda i pozwaną w umowie inwestycyjnej z pominięciem reguł interpretacyjnych wyrażonych w art. 65 § 2 k.c., to jest z pominięciem zgodnego zamiaru stron i celu umowy, a jedynie w oparciu o treść umowy, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego ustalenia, że charakter prawny zawartych umów inwestycyjnych mieści się pomiędzy konstrukcją umowy o depozyt nieprawidłowy, pożyczki oraz przyjmowaniem wkładów pieniężnych, a przedmiotem świadczenia powoda względem pozwanej pozostawały odsetki, kiedy w rzeczywistości zawarta umowa miała charakter umowy inwestycyjnej, a przedmiotem świadczenia powoda była wypłata zysku osiąganego z prowadzonych przez Powoda inwestycji, na podstawie powierzonych przez pozwaną środków pieniężnych; oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów wyrażającej się w odmowie przyznania wiarygodności i mocy dowodowej zeznaniom Strony pozwanej - I. C. w zakresie wykazania okoliczności, że uzyskana korzyść majątkowa została zużyta w ten sposób, że pozwana nie jest już wzbogacona tylko dlatego, że pozwana

zaferowała wybiórcze informacje, podczas gdy, z uwagi na długi okres upływ czasu, pozwana nie była w stanie wskazać szczegółowych informacji w zakresie dokonanych przepływów finansowych na jej koncie bankowym, co w konsekwencji doprowadziło do błędnego, sprzecznego z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ustalenia, że pozwana nadal pozostaje wzbogacona.

Nadto zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 359 § 2¹ i 2² k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w konsekwencji uznania, iż z łączącego strony stosunku prawnego wynikał obowiązek świadczenia przez powoda na rzecz pozwanej odsetek od wpłaconej kwoty pieniężnej, podczas gdy przedmiotem świadczenia powoda była wypłata zysku osiąganego z prowadzonych przez powoda inwestycji, na podstawie powierzonych mu przez pozwaną środków pieniężnych.

Na tych podstawach wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w części, tj. w zakresie pkt 1 sentencji poprzez oddalenie powództwa oraz zmianę zaskarżonego wyroku w części, tj. w zakresie pkt 3 poprzez zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania w kwocie 3.217 zł, a także zmianę zaskarżonego wyroku w części, tj. w zakresie pkt 4 poprzez uchylene nakazu pobrania kwoty 702 zł od Powoda na rzecz Skarbu Państwa - Sądu-Rejonowego w R.- (...) a nadto wniosła o zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji ustalił wszystkie okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Poczynione ustalenia dotyczące okoliczności faktycznych mają podstawę w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, który w zakresie dokonanych ustaleń jest logiczny i wzajemnie spójny, natomiast informacje zawarte w poszczególnych źródłach dowodowych nawzajem się uzupełniają i potwierdzają, przez co są w pełni wiarygodne.

Sąd Rejonowy poczynił również prawidłowe rozważania prawne.

Sąd Okręgowy, uwzględniając merytoryczne uprawnienie sądu odwoławczego wynikające z art. 382 k.p.c., jak również treść normy z art. 316 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. dokonał uzupełnienia ustaleń faktycznych o okoliczności ujawnione w toku postępowania odwoławczego.

Postanowieniem Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie - XIII Wydział Gospodarczy z dnia 24 września 2012r. wykreślono z Krajowego Rejestru Sądowego – Rejestrze Przedsiębiorców R. O. jako prezesa zarządu Centrum (...) sp. z o.o. w S., a to wobec skazania go wyrokiem Sądu Rejonowego w Toruniu z dnia 12 października za przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w związku z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 2 k.k. w związku z art. 11 § 2 k.k. Okoliczność ta skutkowałą, że zgodnie z art. 18 § 2 k.s.h. R. O. nie mógł być członkiem zarządu sp. z o.o. (...) mandat do pełnienia funkcji członka zarządu wygasł w dniu 20 października 2011r., tj. z dniem uprawomocnienia się wyroku z dnia 12 października 2011r.

Postanowieniem z dnia 4 stycznia 2013r. Sąd Rejonowy w Szczecinie powołał kuratora spółki w sprawie o sygn. akt SZ.XIII. NS – Rej KRS (...) w osobie M. F..

Pozwana I. C. o możliwości zawarcia umowy z upadłym dowiedziała się przez internet. Z informacji uzyskanych od przedstawiciela upadłego, uzyskała informacje, że spółka inwestuje w ziemniaki, a zysk uzyskiwany jest z ich przetwórstwa. Pozwana uzyskała pierwszą umowę drogą mailową, którą po podpisaniu, odesłała, który to sposób zawarcia umowy był powtarzany przy kolejnych umowach. Umowy zawierała we własnym imieniu i na swoją rzecz.

Powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodu z dokumentu, które wobec charakteru urzędowego korzystały z domniemania autentyczności i skutków wynikających z art. 244 k.p.c., a które w żaden sposób nie zostały

zakwestionowane w niniejszym postępowaniu, jak również zgodnych stanowiskach stron, które nie kwestionowały wartości wskazanego powyżej składnika majątkowego, a zatem okoliczność ta była bezsporna.

Nadto zeznania pozwanej były skorelowane ze zgromadzonym do tej pory materiałem dowodowym, jak również w sposób rzeczowy wskazywały na okoliczności zawierania umów jak również sposób inwestowania wpłacanych przez nią środków pieniężnych.

Z tym uzupełnieniem ustalenia, te Sąd Okręgowy przyjmuje za własne.

W pierwszej kolejności należało odnieść się do podniesionej w apelacji pozwanej zarzutu naruszenia prawa procesowego.

Przepis art. 233 k.p.c. odnosi się wprost do oceny dowodów wskazując, według jakich kryteriów winna być ona przeprowadzona. Wyraża zasadę swobodnej oceny dowodów stanowiąc w § 1, że Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

Skuteczne naruszenie zasady z art. 233 § 1 k.p.c. następuje w sytuacji uchybienia przez Sąd zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, które wyłącznie mogą zostać przeciwstawione uprawnieniu Sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Oznacza to, że jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Z tego wynika, że tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002r., II CKN 817/00).

Sąd Okręgowy wskazanych powyżej uchybień nie stwierdził. Zarzuty podniesione w apelacji przez pozwaną stanowią wyłącznie polemikę ze sposobem oceny dowodów, jak również, w sposób bezpośredni łączą się z zarzutem naruszenia prawa materialnego, poprzez zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c.

Pozwana wskazuje, że Sąd Rejonowy, również poprzez zarzut naruszenia art. 359 § 2¹ i 2² w zw. z art. 353¹ k.c. zakwestionowała de facto kwalifikację łączącego strony stosunku prawnego.

Sąd Rejonowy stwierdził, że umowa inwestycyjna stanowiła w ustalonym stanie faktycznym umowę nienazwaną o treści zbliżonej do umowy depozytu nieprawidłowego oraz pożyczki.

Zgodnie natomiast z art. 845 k.c. w związku z art. 835 k.c., przez stosunek prawny depozytu nieprawidłowego, przechowawca może rozporządzać oddanymi na przechowanie pieniędzmi lub innymi rzeczami oznaczonymi tylko co do gatunku, jeżeli upoważnienie takie wynika z przepisów szczególnych albo z umowy lub też okoliczności. Do umowy tej stosuje się odpowiednio przepisy o pożyczce. Zgodnie natomiast z art. 720 § 1 k.c. przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości.

Uwzględniając powyższe normy prawne wskazać należy, że umowami inwestycyjnymi (umowa z dnia 30 sierpnia 2011r., z dnia 27 października 2011r., z dnia 28 listopada 2011r., z dnia 2 grudnia 2011r. oraz 11 kwietnia 2012r.), pozwana powierzyła upadłemu wskazane w nich kwoty pieniężne, natomiast upadły zobowiązał się do wypłacenia na rzecz pozwanej oprocentowania w wysokości od 15 % do 20 % w skali miesiąca. Wszystkie te umowy przewidywały, w § 10 (umowa z dnia 30 sierpnia 2011r.) oraz w § 9 (umowa z dnia 27 października 2011r., z dnia 28 listopada 2011r., z dnia 2 grudnia 2011r. oraz 11 kwietnia 2012r.), że pieniądze inwestowane będą na terenie kraju, a nadto nie będą lokowane na Giełdzie Papierów Wartościowych oraz funduszach inwestycyjnych. Jak wynika z poczynionych w

toku postępowania odwoławczego ustaleń, środki pieniężne wpłacane przez pozwaną były (miały być) inwestowane w zakup ziemniaków oraz ich przetwórstwo. Ponadto § 9 (umowa z dnia 30 sierpnia 2011r.) i § 8 (umowa z dnia 27 października 2011r., z dnia 28 listopada 2011r., z dnia 2 grudnia 2011r. oraz 11 kwietnia 2012r.) przewidywał konsekwencje w postaci znacznej części zysku z oprocentowania oraz części kapitału w przypadku rozwiązania umowy przed terminem przez pozwaną.

Wskazać nadto należy, że oczekiwany przez pozwaną zysk, do której wypłaty upadły się zobowiązał we wskazanych powyżej umowach, był ponadstandardowy i wynosił 15 % lub 20 % (w zależności do umowy) w skali miesiąca, co w ujęciu rocznym dawało zysk wielkości 180% do 240 % w skali rocznej od wpłaconego kapitału.

Mając zatem na względzie wskazane powyżej okoliczności, a w szczególności uwzględniając fakt, że inwestycja miała się odbywać poprzez zakup płodów rolnych, uzasadnione staje się stwierdzenie, że działalność pozwanego de facto stanowiła i miała stanowić klasyczną piramidę P., gdyż wyłącznie pobieżna analiza informacji ekonomicznych z przełomu lat 2011/2012, jednoznacznie wskazuje, że w okresie kiedy były zawierane umowy, ceny ziemniaka uległy spadkowi, natomiast zyski przedsiębiorstw przetwórstwa ziemniaczanego były na poziomie od kilku do kilkunastu procent w skali roku (w zależności od profilu działalności). Za okolicznością tą przemawia również brak dalszych wpłat dokonywanych przez upadłego zgodnie z zawartymi umowami.

Powyższa analiza zarówno treści umów jak również realnych możliwości inwestycyjnych nie daje zatem podstaw do stwierdzenia, aby Sąd Rejonowy, wykładnią nawiązanego stosunku prawnego, jak również zgodną wolą stron, dopuścił się naruszenia normy z art. 65 § 2 k.c. Zgromadzony materiał dowodowy nie daje zatem podstaw do innej kwalifikacji umowy, niż ta poczyniona przez Sąd Rejonowy.

Sąd Rejonowy prawidłowo uznał, iż wobec braku korelatu pomiędzy wynikami upadłego a wypłaconym zyskiem, zasadne było stwierdzenie, że wpłacane przez pozwaną pieniądze były oddawane mu do przechowania, a zatem stanowiła umowę depozytu nieprawidłowego. Jak już wskazano powyżej, w szczególności poprzez odwołanie się do przepisów o umowie pożyczki, umowa ta w sensie jurydycznym jak i ekonomicznym, stanowiła podstawę do domagania się przez pozwaną wynagrodzenia (odsetek). Żądanie to zostało ograniczone przepisami ustawy ustalającymi ich wysokość maksymalną, a to wobec zaistnienia przesłanek do uruchomienia mechanizmu ustawowego wynikającego z zastosowanie normy z art. 359 § 2² k.c. w związku z art. z art. 58 § 1 k.c. W następstwie tego należne pozwanej odsetki powinny zostać obniżone do wysokości odsetek maksymalnych, stanowiących czterokrotność stopy kredytu lombardowego.

Sąd Rejonowy zasadnie również uznał, że kwoty wypłacone ponad odsetki maksymalne stanowią świadczenie bez podstawy prawnej w rozumieniu art. 410 § 2 k.c., którego zwrotu powódka mogła domagać się w oparciu o art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c.

Nadto, wobec stwierdzenia, że świadczenia te były związane z prowadzoną przez upadłego działalnością gospodarczą, zarzut przedawnienia, który w ustalonym stanie faktycznym wynosił 3 lata, musiał zostać uwzględniony. W tym miejscu wskazać należy, że zgodnie z art. 120 § 1 k.c. bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne.

Z treści umów wynika, że roszczenie (odsetki) miały być wypłacane co miesiąc (§ 4 umowy z dnia 30 sierpnia 2011r.), co dwa miesiące (§ 5 umowy z dnia 2 grudnia 2011r.) oraz co trzy miesiące (§ 5 umowy z dnia 27 października 2011r., z dnia 28 listopada 2011r. oraz 11 kwietnia 2012r.).

Uwzględnić zatem, że podstawą żądania zwrotu świadczenia jest uznanie, że w zakresie przekraczającym wysokość odsetek maksymalnych, świadczenie to było nienależne, zatem termin przedawnienia należało ustalić od dnia następującego po spełnieniu świadczenia nienależnego. Zatem ogłoszenie upadłości, jak również wygaśnięcie funkcji członka zarządu, było bez znaczenia dla określenia terminu wymagalności, tym bardziej, że treść art. 120 § 1 k.c., jednoznacznie wskazuje, że termin ten mam być ustalony możliwie najwcześniej.

Jak wynika z zestawienia na k. 62, odsetki były wypłacane pozwanej od września 2011r. do lipca 2012r.

Sąd Rejonowy prawidłowo również ocenił, przez pryzmat okresu trzyletniego przedawnienia, iż wobec wniesienia pozwu w dniu 1 lipca 2015r., skuteczność zarzutu przedawnienia mogła odnosić się wyłącznie do świadczeń spełnionych przed 1 lipca 2012r.

Uwzględniając zatem, że w lipcu 2012r. świadczenia zostało wypłacone w dniach od 2 lipca 2012r. do 27 lipca 2012r. zarzut przedawnienia nie mógł obejmować świadczeń spełnionych w tym okresie, a zatem wszelkie wypłaty przenoszące wysokość odsetek maksymalnych, pozwana była zobowiązana zwrócić powódce. Czyniło to zatem zasadnym stwierdzenie, że z kwoty 15.187.50 wypłaconej pozwanej w lipcu 2012r. przysługiwało jej świadczenie odsetkowe w kwocie 1.164,35 zł tytułem należnych jej odsetek za okres lipca i sierpnia 2012r. (k. 65).

Wskazać nadto należy, że wobec dopuszczalności zarzutu przedawnienia, nie mogły być skuteczne zarzuty naruszenia art. 534 k.c. oraz art. 132 ust. 3 PrUpadU określające termin prekluzyjny na dochodzenie wskazanych w nim uprawnień (roszczeń), a nie ograniczające podnoszenie zarzutów peremptoryjnych, niezależnie od ich niedopuszczalności, ze względu na brak podstaw do zastosowania zgłoszonych przez powódkę podstaw jej powództwa, tj. art. 527 k.c. oraz art. 127 ust. 1 i art. 134 PrUpadU, o czym poniżej.

Odnosząc się do podstawy dochodzonego roszczenia, uznać należało, że zgłoszone roszczenie nie znajduje podstawy w przepisach prawa upadłościowego, a w szczególności art. 127 ust. 1 i art. 134 PrUpadU, ani też w art. 527 i n. k.c., co niweczy skuteczność podniesionych w tym zakresie zarzutów. Stwierdzić należy, że umowy „inwestycyjne” zawarte przez pozwaną są ważne i skuteczne, co wynika z zastosowania zarówno art. 845 k.c. jak i art. 359 § 2² k.c. w związku z art. z art. 58 § 1 k.c., w zakresie w jakim pozwana, w zamian za umożliwienie upadłej spółce korzystania z kwot wskazanych w poszczególnych umowach (łącznie 85.000 zł) przez określony okres, miała otrzymać odsetki maksymalne. Jak słusznie uznał Sąd Rejonowy, nie można uznać, aby taka czynność była nieodpłatna, ani też, że świadczenie spółki w zakresie odsetek maksymalnych w rażąco stopniu przewyższało wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego. Nadto w oparciu o art. 127 ust. 1 PrUpadU nie można kwestionować jej skuteczność ze względu na rażącą nieekwiwalentność. W żaden sposób nie można uznać, że zapłata odsetek maksymalnych w rażąco stopniu przewyższa korzyść majątkową w postaci możliwości korzystania z kapitału pozwanej. Przeciwnie stanowisko podważałoby bowiem legalność obowiązujących regulacji ustawowych w zakresie wysokości odsetek maksymalnych. Jeżeli zatem należnym świadczeniem upadłego była zapłata jedynie odsetek maksymalnych, a powódka może domagać się zwrotu tylko odsetek zapłaconych przez upadłego ponad te odsetki, to nie można również mówić o bezskuteczności umowy w rozumieniu art. 127 ust. 1 PrUpadU.

Uznając zatem, że roszczenie zasądzone zaskarżonym wyrokiem, w świetle powyższych rozważań było uzasadnione, Sąd Okręgowy apelację obu stron oddalił na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. w związku z art. 108 § 2 k.p.c. Uwzględniając bowiem, że apelacje obu stron zostały oddalone, obydwie były wzajemnie do wniesionych przez siebie środków odwoławczych stornami przegrywającymi. Niemniej jednak, wobec różnych wielkości wartości przedmiotu sporu, a tym samym należnych im kosztów postępowania odwoławczego, zasądzone od powódki na rzecz pozwanej kwota 2.400 zł stanowi różnicę pomiędzy kosztami należnej każdej ze stron od przeciwnika.

SSR (del.) Joanna Łukasińska – Kanty SSO Magdalena Hupa – Dębska SSO Anna Hajda